

Nr 327.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till kungörelse med allmänna grunder för dyrtidstillägg åt f. d. befattningshavare i statens tjänst m. fl. pensionärer; given Stockholms slott den 18 mars 1921.

Under återopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för denna dag vill Kungl. Maj:t härmed föreslå riksdagen att godkänna härvid fogade förslag till kungörelse med allmänna grunder för dyrtidstillägg åt f. d. befattningshavare i statens tjänst m. fl. pensionärer.

Under Hans Maj:ts

Min allernådigste Konungs och Herres frånvaro:

GUSTAF ADOLF.

K. J. Beskow.

Förslag

till

Kungörelse

med allmänna grunder för dyrtidstillägg åt f. d. befattningshavare i statens tjänst m. fl. pensionärer.

Häri genom förordnas som följer:

§ 1.

F. d. befattningshavare i statens tjänst — avskedade båtsmän och marinsoldater samt Vadstena krigsmanshuskassas understödstagare därunder icke inbegripna — vilka äro berättigade till pension eller därmed jämförligt årligt understöd, som av Konung och riksdag till siffran bestämts eller eljest utgår efter av riksdagen prövade grunder, äga med här nedan angivna begränsningar uppbära dyrtidstillägg till pensionen eller understödet.

§ 2.

Dyrtidstillägget utgår, i enlighet med vad i § 3 närmare stadgas, i visst förhållande till ett grundtal, som av Kungl. Maj:t fastställles.

Grundtalet bestämmes sålunda, att sedan, med ledning av genom socialstyrelsens försorg verkställda beräkningar rörande den efter ingången av augusti månad 1914 inträdda ökningen i levnadskostnader, av Kungl. Maj:t fastställts det tal, som skall anses motsvara levnadskostnadsökningen, nämnda tal minskas med 6, därest talet är jämnt, men eljest med 5.

Allt efter som inträffade förändringar i levnadskostnadernas allmänna läge därtill giva anledning, fastställer Kungl. Maj:t, med ledning av de av socialstyrelsen senast verkställda beräkningar rörande ökningen i levnadskostnader, nytt grundtal att äga tillämpning från och med det kvartal, under vilket Kungl. Maj:ts beslut kungjorts, till det kvartal, under vilket Kungl. Maj:t må komma att på grund av ånyo inträdd förändring fastställa annat grundtal.

Närmare föreskrifter angående de beräkningar rörande ökningen av levnadskostnader, som skola av socialstyrelsen verkställas, meddelas av Kungl. Maj:t.

§ 3.

Dyrtdistillägget utgår å pension eller understöd, som icke överstiger 175 kronor för kvartal, efter ett procenttal, som motsvarar grundtalet.

Överstiger pensionen eller understödet 175 kronor för kvartal, utgår dyrtdistillägg för den del därav, som utgör 175 kronor för kvartal, på sätt nyss sagts samt för den överskjutande delen efter ett procenttal, som motsvarar femtiofem hundradelar av grundtalet, dock att beträffande pensions- eller understödstagare, vilken vid början av det kalenderkvartal, dyrtdistillägget avser, på grund av försörjningsplikt underhållit barn, som icke uppnått 16 års ålder, den del av pensionen eller understödet, för vilken dyrtdistillägget utgår efter ett procenttal motsvarande grundtalet, ökas med 25 kronor för varje dylikt barn. Förhöjning i dyrtdistillägget på grund av försörjningsplikt må icke beräknas för barn, som i egenskap av befattningshavare eller pensionär är berättigad till dyrtdistillägg av statsmedel, och må för barn, vars föräldrar båda åtnjuta dyrtdistillägg enligt denna kungörelse, nu nämnd förhöjning utgå endast till den av föräldrarna, som åtnjuter de högsta pensions- och understödsförmånerna, eller, om nämnda förmåner äro lika, till fadern. Därest vid beräkningen av det procenttal, som skall motsvara femtiofem hundradelar av grundtalet, brutet tal uppstår, jämnas procenttalet till närmast lägre hela tal.

§ 4.

För den, som från mera än ett håll åtnjuter pension eller understöd, som i § 1 omförmåles, lägges berörda förmånens sammanlagda belopp till grund för den i § 3 angivna beräkningen av dyrtdistillägget.

Åtnjuter pensionär dyrtdistillägg såsom befattningshavare i statens tjänst eller äger han såsom innehavare av lärarbefattning vid annan läroanstalt än statens uppbära dyrtdistillägg av statsmedel, skall dyrtdistillägg enligt denna kungörelse till honom utgå allenast efter ett procenttal, som motsvarar femtiofem hundradelar av grundtalet; därest emellertid beloppet av den avlöning eller den del av avlöningen, varå dyrtdistillägg tillgodokommer honom såsom befattningshavare i statens

tjänst eller såsom lärare vid sådan läroanstalt, som nyss är nämnd, understiger 700 kronor för år, må han åtnjuta dyrtidstillägg enligt denna kungörelse efter ett procenttal, motsvarande grundtalet, dock högst å det belopp, varmed berörda avlöning eller del av avlöningen understiger 700 kronor för år. Dyrtidstillägg å avlöning såsom befattningshavare i statens tjänst eller såsom lärare vid sådan läroanstalt, som ovan sägs, och dyrtidstillägg å pension eller understöd må dock icke beräknas å sammanlagt högre belopp än 1,250 kronor för månad.

§ 5.

Dyrtidstillägg enligt här ovan för f. d. befattningshavare i statens tjänst stadgade grunder utgår jämväl till:

1:o) den, som åtnjuter avlöning på indragningsstat utan tjänstgöringsskyldighet;

2:o) f. d. lärare och lärarinnor vid folkskolor, högre folkskolor eller kommunala mellanskolor, vid småskolor eller vid mindre folkskolor, f. d. biträdande eller extra ordinarie lärare och lärarinnor vid folkskolor, f. d. lärare och lärarinnor vid med folkskoleseminarier förenade övningsskolor, vid av landsting eller städer upprättade småskoleseminarier, vid privata småskoleseminarier, vid lappmarks ecklesiastikverks skolor, vid enskilda skolor och barnhem samt vid av landsting eller städer inrättade skyddshem, ävensom f. d. veterinärer, sjuksköterskor och barnmorskor samt därmed jämställda befattningshavare, vilka äro berättigade till pension från statens anstalt för pensionering av folkskollärare m. fl.;

3:o) f. d. befattningshavare hos statens järnvägar, vilken enligt lagen den 12 mars 1886 (nr 7) angående ansvarighet för skada i följd av järnvägs drift uppbär ersättning för skada, som han ådragit sig under förrättandet av arbete i statens järnvägars tjänst;

4:o) f. d. befattningshavare hos enskilt företag, som numera övertagits av staten, därest han genom statens försorg uppbär pension eller understöd i sådan egenskap;

5:o) f. d. lärarinnor vid statsunderstödda enskilda läroanstalter, vilka antingen av statsmedel åtnjuta tilläggspension, beräknad enligt de grunder, som angivas i kungörelsen den 31 december 1917 (nr 965) angående tilläggspensioner åt vissa lärarinnor vid de statsunderstödda enskilda läroanstalterna med de ändringar däri, som må föranledas av beslut vid 1921 års riksdag, eller jämlikt samma bestämmelser skulle varit berättigade till tilläggspension, därest ej den reglementsensliga pensionen

uppgått till eller överstigit det i kungörelsen stadgade maximibeloppet för totalpensionen;

6:o) f. d. befattningshavare vid undervisningsanstalter för dövstumma, skolhemmet i Vänersborg för blinda med komplicerat lyte, folkhögskolor och lantmannaskolor samt sinnesslöanstalter och vanförestalter, vilka äro berättigade till pension från dövstumläraernas pensionsanstalt; samt

7:o) f. d. lasarettsläkare och f. d. extra provinsialläkare, till vilkas pensionering bidrag lämnas av statsmedel;

och beräknas därvid dyrtidstillägget i fall, som avses i 1:o), å den utgående avlöningen, i de i 2:o), 4:o) och 6:o) omförmälda fallen å pensionen eller understödet, i fall, som angives i 3:o), å ersättningens belopp samt i de i 5:o) avsedda fall å summan av de belopp, som utgå från vederbörande pensionsanstalter och såsom tilläggs pension av statsmedel, där sådan tilläggs pension förekommer, varemot i fråga om de under 7:o) omförmälda befattningshavare dyrtidstillägget väl beräknas å hela pensionsbeloppet, med inberäkning av det belopp, som i förekommande fall utgår av landsting eller stad, men utgår allenast med vad som av hela det sålunda beräknade dyrtidstillägget belöper på den av statsmedel utgående del av pensionen.

§ 6.

Till f. d. befattningshavare vid statens järnvägar utgående pensioner från enskilda järnvägarnas pensionskassa eller med denna jämförlig pensionsinrättning likställas i här ifrågavarande avseende med pension av i § 1 angivet slag. Detsamma gäller beträffande dylik pension, som utgår till sådan f. d. befattningshavare vid numera av staten övertagen järnväg, vilken med pension avgått från tjänst vid järnvägen redan innan den övertagits av staten.

§ 7.

Om till dyrtidstillägg enligt denna kungörelse berättigad avlidit, innan honom tillkommande dyrtidstillägg till fullo utbetalts, övergår hans rätt härutinnan till stärbhuset.

Dyrtidstillägget utgår i sådant fall för samma tid, för vilken pension eller understöd får uppbäras.

§ 8.

Till hjälp vid dyrtidstilläggets uträkning utfärdar Kungl. Maj:ts nödiga tabeller.

§ 9.

Dyrtidstillägget utbetalas i sammanhang med pension eller understöd enligt de närmare föreskrifter, som av Kungl. Maj:t meddelas.

Denna kungörelse träder i kraft den 1 juli 1921, från och med vilken dag kungörelsen den 30 juni 1920 med allmänna grunder för dyrtidstillägg åt f. d. befattningshavare i statens tjänst m. fl. pensionärer (nr 365) upphör att gälla.

Utdrag av protokollet över finansärenden, hållet inför Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten i statsrådet å Stockholms slott den 18 mars 1921.

Närvarande:

Statsministern VON SYDOW, ministern för utrikes ärendena greve WRANGEL, statsråden ERICSSON, DAHLBERG, MURRAY, ELMQUIST, MALM, BERGQVIST, HAMMARSKJÖLD, EKEBERG, HANSSON, BESKOW.

Chefen för finansdepartementet, statsrådet Beskow anförde efter gemensam beredning med cheferna för samtliga övriga departement följande:

Sedan Kungl. Maj:t beslutat att för riksdagen framlägga proposition i fråga om beredande av fortsatta dyrtidsbidrag åt befattningshavare i statens tjänst, ber jag att nu för Kungl. Maj:t få anmäla frågan om dylika bidrag åt f. d. befattningshavare i statens tjänst och vissa med dem jämställda pensionärer.

Beträffande de åtgärder, som tidigare vidtagits för beredande av dyrtidsbidrag åt här ifrågavarande pensionärer, torde jag i detta sammanhang kunna inskränka mig till en erinran om, att jämväl dessa dyrtidsbidrag år 1919 omlades till systemet med glidande skala.

Den sist i ämnet utfärdade kungörelsen av den 30 juni 1920 (nr 365) vilken trädde i kraft beträffande vissa pensionärer den 1 januari 1920 och i övrigt den 1 juli 1920, innehöll följande allmänna grunder för dyrtidstilläggets utgående:

Gällande bestämmelser.

§ 1:

F. d. befattningshavare i statens tjänst — avskedade båtsmän och marinsoldater samt Vadstena krigsmanshuskassas understödstagare därunder icke inbegripna — vilka äro berättigade till pension eller därmed jämförligt årligt understöd, som av Konung och riksdag till siffran bestämts eller eljest utgår efter av riksdagen prövade grunder, äga med här nedan angivna begränsningar uppbära dyrtidstillägg till pensionen eller understödet.

§ 2.

Dyrtidstillägget beräknas med ledning av det grundtal, som fastställts för bestämmande av dyrtidstillägg åt befattningshavare i statens tjänst. Nytt grundtal äger tillämpning från och med det kvartal, under vilket Kungl. Maj:ts beslut därom kungjorts, till det kvartal, under vilket Kungl. Maj:t må komma att fastställa annat grundtal.

§ 3.

Dyrtidstillägget utgår å pension eller understöd, som icke överstiger 175 kronor för kvartal, efter ett procenttal, som motsvarar grundtalet.

Överstiger pensionen eller understödet 175 kronor för kvartal, utgår dyrtidstillägg för den del därav, som utgör 175 kronor för kvartal, på sätt nyss sagts samt för den överskjutande delen efter ett procenttal, som motsvarar femtiofem hundradelar av grundtalet, dock att beträffande pensions- eller understödstagare, vilken vid början av det kalenderkvartal, dyrtidstillägget avser, på grund av försörjningsplikt underhållit barn, som icke uppnått 16 års ålder, den del av pensionen eller understödet, för vilken dyrtidstillägget utgår efter ett procenttal motsvarande grundtalet, ökas med 25 kronor för varje dylikt barn. Förhöjning i dyrtidstillägget på grund av försörjningsplikt må icke beräknas för barn, som i egenskap av befattningshavare eller pensionär är berättigad till dyrtidstillägg av statsmedel, och må för barn, vars föräldrar båda åtnjuta dyrtidstillägg enligt denna kungörelse, nu nämnd förhöjning utgå endast till den av föräldrarna, som åtnjuter de högsta pensions- och understödsförmånerna, eller, om nämnda förmåner äro lika, till fadern. Därest vid beräkningen av det procenttal, som skall motsvara femtiofem hundradelar av grundtalet, brutet tal uppstår, skall procenttalet jämnas till närmast lägre hela tal.

§ 4.

För den, som från mera än ett håll åtnjuter pension eller understöd, som i § 1 omförmäles, lägges berörda förmånens sammanlagda belopp till grund för den i § 3 angivna beräkningen av dyrtidstillägget.

Åtnjuter pensionär dyrtidstillägg såsom befattningshavare i statens tjänst eller äger han såsom innehavare av lärarbefattning vid annan läroanstalt än statens uppbära dyrtidstillägg av statsmedel, skall

dyrtidstillägg enligt denna kungörelse till honom utgå allenast efter ett procenttal, som motsvarar femtiofem hundradelar av grundtalet; därest emellertid beloppet av den avlöning eller den del av avlöningen, varå dyrtidstillägg tillgodokommer honom såsom befattningshavare i statens tjänst eller såsom lärare vid sådan läroanstalt, som nyss är nämnd, understiger 700 kronor för år, må han åtnjuta dyrtidstillägg enligt denna kungörelse efter ett procenttal, motsvarande grundtalet, dock högst å det belopp, varmed berörda avlöning eller del av avlöning understiger 700 kronor för år. Dyrtidstillägg å avlöning såsom befattningshavare i statens tjänst eller såsom lärare vid sådan läroanstalt, som ovan sägs, och dyrtidstillägg å pension eller understöd må dock icke beräknas å sammanlagt högre belopp än 1,250 kronor för månad.

§ 5.

Dyrtidstillägg enligt här ovan för f. d. befattningshavare i statens tjänst stadgade grunder utgår jämväl till:

1:o) den, som åtnjuter avlöning på indragningsstat utan tjänstgöringsskyldighet;

2:o) f. d. lärare och lärarinnor vid folkskolor, högre folkskolor eller kommunala mellanskolor, vid småskolor eller vid mindre folkskolor, f. d. biträdande eller extra ordinarie lärare och lärarinnor vid folkskolor, f. d. lärare och lärarinnor vid med folkskoleseminarier förenade övningsskolor, vid av landsting eller städer upprättade småskoleseminarier, vid privata småskoleseminarier, vid lappmarks ecklesiastikverks skolor, vid enskilda skolor och barnhem samt vid av landsting eller städer inrättade skyddshem, ävensom f. d. veterinärer, sjuksköterskor och barnmorskor samt därmed jämställda befattningshavare, vilka äro berättigade till pension från statens anstalt för pensionering av folkskol-lärare m. fl.;

3:o) f. d. befattningshavare hos statens järnvägar, vilken enligt lagen den 12 mars 1886 (nr 7) angående ansvarighet för skada i följd av järnvägs drift uppbär ersättning för skada, som han ådragit sig under förrättandet av arbete i statens järnvägars tjänst;

4:o) f. d. befattningshavare hos enskilt företag, som numera övertagits av staten, därest han genom statens försorg uppbär pension eller understöd i sådan egenskap;

5:o) f. d. lärarinnor vid statsunderstödda enskilda läroanstalter, vilka antingen av statsmedel åtnjuta tilläggspension, beräknad enligt de i kungörelsen den 31 december 1917 (nr 965) angående tilläggspension-
Bihang till riksdagens protokoll 1921. 1 saml. 277 häft. (Nr 327.)

ner åt vissa lärarinnor vid de statsunderstödda enskilda läroanstalterna angivna grunder, eller jämlikt samma kungörelse skulle varit berättigade till tilläggspension, därest ej den reglementsenliga pensionen uppgått till eller överstigit det i kungörelsen stadgade maximibeloppet för totalpensionen;

6:o) f. d. befattningshavare vid undervisningsanstalter för dövstumma, skolhemmet i Vänersborg för blinda dövstumma, folkhögskolor och lantmannaskolor samt sinnesslöanstalter och vanförestalter, vilka äro berättigade till pension från dövstumläraernas pensionsanstalt; samt

7:o) f. d. lasarettsläkare och f. d. extra provinsialläkare, till vilkas pensionering bidrag lämnas av statsmedel;

och beräknas därvid dyrtidstillägget i fall, som avses i 1:o), å den utgående avlöningen, i de i 2:o), 4:o) och 6:o) omförmälda fallen å pensionen eller understödet, i fall, som angives i 3:o), å ersätningens belopp samt i de i 5:o) avsedda fall å summan av de belopp, som utgå från vederbörande pensionsanstalter och såsom tilläggspension av statsmedel, där sådan tilläggspension förekommer, varemot i fråga om de under 7:o) omförmälda befattningshavare dyrtidstillägget väl beräknas å hela pensionsbeloppet, med inberäknande av det belopp, som i förekommande fall utgår av landsting eller stad, men utgår allenast med vad som av hela det sålunda beräknade dyrtidstillägget belöper på den av statsmedel utgående del av pensionen.

§ 6.

Till f. d. befattningshavare vid statens järnvägar utgående pensioner från enskilda järnvägarnas pensionskassa eller med denna jämförlig pensionsinrättning likställas i här ifrågavarande avseende med pension av i § 1 angivet slag. Detsamma gäller beträffande dylik pension, som utgår till sådan f. d. befattningshavare vid numera av staten övertagen järnväg, vilken med pension avgått från tjänst vid järnvägen redan innan den övertagits av staten.

§ 7.

Om till dyrtidstillägg enligt denna kungörelse berättigad avlidit, innan honom tillkommande dyrtidstillägg till fullo utbetalts, övergår hans rätt härutinnan till stärbhuset.

Dyrtidstillägget utgår i sådant fall för samma tid, för vilken pension eller understöd får uppbäras.

§ 8.

Till hjälp vid dyrtidstilläggets uträkning utfärdar Kungl. Maj:t nödiga tabeller.

§ 9.

Dyrtidstillägget utbetalas i sammanhang med pension eller understöd enligt de närmare föreskrifter, som av Kungl. Maj:t meddelas.

I detta sammanhang ber jag få erinra, att frågan angående en allmän, mer varaktig reglering av pensionerna såväl för f. d. befattningshavare i statens tjänst som ock för änkor och barn efter befattningshavare i statens tjänst på senare tid vid mer än ett tillfälle varit på tal. Sålunda har spörsmålet genom enskilda motioner dragits under riksdagens prövning. Nästlidet års riksdag har ock i skrivelse till Kungl. Maj:t, nr 432, anhållit, att Kungl. Maj:t ville låta utreda, huruvida och i vad mån en lämplig pensionsförhöjning må kunna beredas sådana statstjänares änkor, vilka uppbära låga pensioner och styrka sig vara i behövande omständigheter, samt därefter för riksdagen framlägga det förslag, vartill utredningen må föranleda. Därjämte hava tid efter annan till Kungl. Maj:t från f. d. befattningshavare i statens tjänst inkommit framställningar, avseende beredande av förhöjning av utgående pensioner.

*Frågan om
allmän pen-
sionsreglering.*

I anledning av vad sålunda förekommit uppdrog under hösten 1920 dåvarande chefen för finansdepartementet åt statskommisarien friherre C. A:son Leijonhufvud att verkställa en förberedande utredning i ämnet, och har friherre Leijonhufvud till fullgörande av detta uppdrag den 15 december 1920 till chefen för finansdepartementet avlämnat en promemoria rörande förevarande spörsmål.

I denna promemoria, som behandlar frågan om pensionsreglering för dels f. d. befattningshavare i statens tjänst, dels ock änkor och barn efter dylika befattningshavare, meddelas till en början — på grundval av upplysningar, införskaffade från vederbörande myndigheter och pensionskassor, som ombesörja pensionering av befattningshavare i statens tjänst — uppgifter å antalet och beloppet av den 30 juni 1920 till f. d. befattningshavare utgående pensioner, vilka uppgifter bearbetats och sammanställts i följande tabell:

*Friherre
Leijonhufvuds
promemoria.*

**Sammanfattning av uppgifter å den 30 juni 1920 gällande pensioner åt f. d.
befattningshavare i statens tjänst.**

Pensionens eller understöddets belopp	Antal pen- sionärer	Summa pensions- belopp	Pensionens eller understöddets belopp	Antal pen- sionärer	Summa pensions- belopp
0—100	106	9,124	Transport	7,621	8,240,924
101—200	156	26,428	3,001—3,100	42	127,985
201—300	349	99,233	3,101—3,200	112	357,950
301—400	295	110,238	3,201—3,300	45	149,863
401—500	414	192,760	3,301—3,400	130	440,792
501—600	477	268,971	3,401—3,500	40	139,609
601—700	504	329,416	3,501—3,600	134	481,167
701—800	450	343,281	3,601—3,700	37	136,672
801—900	657	579,157	3,701—3,800	20	75,780
901—1,000	1,434	1,413,604	3,801—3,900	9	34,851
1,001—1,100	521	561,878	3,901—4,000	136	544,000
1,101—1,200	347	406,669	4,001—4,100	13	52,892
1,201—1,300	143	182,275	4,101—4,200	8	33,550
1,301—1,400	186	254,128	4,201—4,300	13	55,812
1,401—1,500	164	238,755	4,301—4,400	5	21,913
1,501—1,600	118	183,619	4,401—4,500	101	454,480
1,601—1,700	69	114,019	4,501—4,600	32	147,018
1,701—1,800	213	374,444	4,701—4,800	4	19,176
1,801—1,900	32	60,164	4,801—4,900	1	4,872
1,901—2,000	80	154,857	4,901—5,000	67	335,000
2,001—2,100	38	78,198	5,001—5,100	1	5,064
2,101—2,200	37	79,673	5,201—5,300	6	31,666
2,201—2,300	167	374,540	5,301—5,400	3	16,140
2,301—2,400	43	101,025	5,501—5,600	60	336,000
2,401—2,500	16	39,596	5,601—5,700	2	11,400
2,501—2,600	27	69,566	5,701—5,800	5	28,898
2,601—2,700	41	109,247	5,901—6,000	40	239,920
2,701—2,800	455	1,244,167	6,101—6,200	4	24,800
2,801—2,900	30	86,286	7,501—7,600	1	7,600
2,901—3,000	52	155,606	7,901—8,000	7	56,000
Transport	7,621	8,240,924	Summa	8,699	12,611,794

Av tabellen framgår, att vid angivna tidpunkt utgingo till inalles 8,699 f. d. befattningshavare i statens tjänst pensioner till sammanlagt belopp av 12,611,794 kronor.

Beträffande den nu förevarande frågan om eventuell pensionsreglering för f. d. befattningshavare i statens tjänst anföres vidare i promemorian följande:

»Vad först beträffar frågan om *förhöjning av f. d. befattningshavares pensioner* föreligga åtskilliga olika framställningar i sådant syfte. Däri har i huvudsak framhållits, att de tid efter annan vidtagna löneregleringarna föranlett till högre pensioner än dem, som utgå till befattningshavare, vilka pensionerats, medan de äldre staterna ännu vore gällande, och att detta förhållande syntes böra leda till vidtagande periodvis av en reglering av f. d. statstjänarens pensionsbelopp. I en den 22 april 1920 dagtecknad underdånig ansökning av f. d. generaldirektören Alb. Anderson m. fl. pensionerade f. d. befattningshavare vid statens civila verk och institutioner har därför liksom i tidigare dylika framställningar hemställts, att nuvarande pensioner måtte förhöjas till enahanda belopp, som komma att utgå till nu i tjänst varande befattningshavare i samma eller motsvarande lönegrad, då dessa efter uppnådd pensionsålder från tjänsten avgå. I förnyad framställning har till stöd för begäran om pensionsreglering åberopats den omständigheten, att då pensionsförhållandena genom beslut av 1919 års riksdag ordnades för delägare i statens anstalt för pensionering av folkskollärare m. fl., genom vissa övergångsstadganden i anstaltens reglemente bestämdes, att de vid reglementets ikraftträdande med ingången av år 1920 till f. d. folkskollärare utgående pensioner skulle efter vissa grunder regleras i förhållande till de pensionsbelopp, som därefter enligt de nya pensioneringsgrunderna komme att utgå till nytillträdande pensionärer.

Vidare hava åtskilliga f. d. järnvägsmän erinrat om de avsevärt förhöjda pensioner, som tillkomma befattningshavare, som åtnjuta avlöning å de nya stater för kommunikationsverken, som faststälts att gälla från och med den 1 juli 1920. och hemställt, att vid reglering av statstjänarens pensioner åtgärder måtte vidtagas för genomförande av den grundsatsen att pensionernas belopp måtte komma att utgå icke enbart i förhållande till de lönesatser, som voro gällande vid vederbörandes avgång ur tjänsten, utan även till de lönebelopp, som numera tillkomma ur tjänst gående befattningshavare.

Liknande synpunkter hava gjorts gällande i en mängd framställningar av pensionerade f. d. innehavare av militära beställningar, varvid erinrats om den avsevärda pensionsförbättring för befattningshavare vid armén och marinen, som enligt beslut av 1918 års riksdag i avvaktan på en definitiv pensionsreglering i sammanhang med den lönereglering, varom utredning genom särskilda sakkunniga pågått sedan några år tillbaka, beviljats att utgå till avskedstagande personal, som under tjänstetiden kommit i åtnjutande av tillfällig löneförbättring. Särskilt hava sådana militära pensionärer, som efter avgången från aktiv tjänst anställts såsom rullförlingsområdesbefälhavare eller såsom biträde åt sådan befälhavare, framhållit, att, då de genom denna anställning måste anses fortfarande vara i tjänst vid armén, de borde äga att vid avgången från sådan anställning åtnjuta den pensionsförbättring, som tillkomme dem, som samtidigt avginge från beställning å aktiv stat.

Pensioneringen av befattningshavare i statens tjänst är så anordnad, att

pensionen i regel avpassas i visst förhållande till den avlöning, som uppbäres vid avgången; och den sålunda beviljade pensionen åtnjutes med oförändrat belopp under återstående livstiden, oberoende av att avlöningen för den befattning, varifrån avgång ägt rum, genom löne reglering under tiden blivit mer eller mindre förändrad. Såsom städse framhållits vid de tillfällen, då fråga väckts om förhöjning av redan utgående pensioner, måste den statstjänare, som vid avgången från sin tjänst kommit i åtnjutande av pension till belopp, vartill då gällande författningar och avlöningsstater gävo anledning, anses icke hava något som helst befogat anspråk på ytterligare underhåll av staten. Vid denna princip har det ansetts vara av stor vikt att fasthålla; och bortsett från några få fall, där på grund av personliga omständigheter eller andra särskilda förhållanden pensionsförhöjning beviljats, har avvikelser från nämnda princip icke förekommit i fråga om statstjänare under annan form än såsom tillfälligt understöd att efter prövning av behovet i varje särskilt fall utgå till pensionärer med särskilt små pensionsbelopp, som avpassats efter äldre stater eller äldre pensioneringsgrunder, som sedermera ändrats såsom ledande till för låga pensioner. Sådana tillfälliga understöd, avsedda att uppbringa pensionsbeloppet till 500 kronor, hava sedan flera år utgått till vissa pensionerade underofficerare; och även vissa f. d. kronojägare, f. d. förrådsvaktmästare m. fl., vilka åtnjuta pensioner enligt äldre bestämmelser, hava erhållit dylika tillfälliga understöd att efter fastställda grunder utgå under förutsättning att behovet styrkes. Att icke ens i sådan form en reglering av redan beviljade pensioner ansetts sakna sina betänkliga sidor såväl ur principiell synpunkt som med hänsyn till konsekvenserna framgår av dåvarande finansministerns uttalande till det vid propositionen nr 174/1907 angående tillfälliga understöd åt avskedade underofficerare vid armén fogade utdrag av statsrådsprotokollet över lantförsvarsärenden för den 19 april 1907.

Sedermera har ju, då dyrtiden för några år sedan började bliva alltmer tryckande, den principiella ståndpunkten icke ansetts få utgöra hinder för att med statsmedel bispringa statens pensionerade f. d. befattningshavare; och har dyrtidstillägg i alltjämt ökad omfattning beviljats dessa pensionärer. Efter det förevarande underdåniga framställningar om pensionsförhöjning ingivits, har genom 1920 års riksdags beslut en ytterligare förbättring av det pensionärerna tillkommande dyrtidstillägg vidtagits på sätt av bilagda jämförelsetabell framgår.

Emellertid har i fråga om vissa pensionärer, vilka ehuru de icke varit i statens tjänst anställda likväl pensionerats med väsentligt bidrag av staten, vid 1919 års riksdag vidtagits en anordning, som av statens pensionärer icke utan fog åberopats såsom stöd för deras begäran om pensionsförbättring. Sedan vid 1918 års lagtima riksdag godkänts en löne reglering för personalen vid folk- och småskolor, framlades i propositionen nr 336 vid 1919 års riksdag — i sammanhang med framställning om vissa pensionskassors ombildning till en statens anstalt för pensionering av folkskollärare m. fl. — ett förslag till reglemente för anstalten, innefattande bland annat nya grunder för pensioneringen av nämnda lärarpersonal; och enligt detta förslag, som i huvudsak godkändes av riksdagen och den 31 december 1919 fastställdes till efterrättelse i det då utfärdade reglementet för den nya anstalten, har genom övergångsstadganden beretts en icke obetydlig pensionsförbättring för dem, som vid reglementets ikraftträdande redan vore i åtnjutande av pension, avpassad efter äldre pensionsbestämmelser».

Enär de närmare omständigheterna vid sistberörda frågas behandling syntes vara av viss betydelse, då det gällde att taga ställning till de föreliggande framställningarna om pensionsförbättring, har promemorieförfattaren ansett sig böra meddela följande ur förenämnda proposition nr 336 vid 1919 års riksdag hämtade redogörelse:

»De sakkunniga, vilkas förslag lagts till grund för nämnda proposition, anförde såsom motivering till berörda av dem föreslagna övergångsstadgande:

'Sedan lång tid tillbaka hava från särskilda av riksdagen beviljade anslag utgått fyllnadsunderstöd till behövande pensionärer från folkskolläraernas pensionsinrättning och småskollärares m. fl. ålderdomsunderstödsanstalt, varigenom alltför låga pensioner bragts upp till vissa bestämda minimibelopp. Dessa minimibelopp fastställdes av 1916 års riksdag till 800 kronor för pensionärer från pensionsinrättningen och till 400 kronor för pensionärer från ålderdomsunderstödsanstalten. Under åren 1917 och 1918 hava dessutom till samtliga pensionärer från de ifrågavarande pensionsanstalterna utgått krigstidstillägg av statsmedel. Då emellertid från början den regeln införts, att från sistnämnda tillägg frånräknats fyllnadsunderstöd, då sådant erhållits, har det befunnits enklare att för år 1919 lämna den hjälp, varom här är fråga, blott under en enda form, nämligen såsom krigstidstillägg. Det är uppenbart, att, sedan särskilda krigstidstillägg icke komma att beviljas, fyllnadsunderstöd åter måste komma att utgå, och det synes vara betingat av både billighet och rättvisa, att dessa sättas till något högre belopp än förut.

De ifrågavarande fyllnadsunderstöden kunna emellertid sägas hava haft jämväl en annan uppgift än att bringa de svagast ekonomiskt ställda pensionärerna en välbehövlig hjälp. De hava också utjämnat skillnaden i pensionernas storlek för de lärare, som avgått för längre tid tillbaka, och för dem, som tagit avsked under de senare åren. Den största skillnaden i förevarande hänseende har, om man blott tager hänsyn till helt pensions- eller helt understödsbelopp, sålunda blivit för manlig lärare vid folkskola 213 kronor, för kvinnlig sådan lärare 100 kronor och för lärare vid småskola 50 kronor.

Det synes oss vara nödvändigt, att åtgärder vidtagas för att en liknande utjämning alltjämt måtte äga rum. Enligt nu gällande bestämmelser erhåller en manlig folkskollärare, som pensioneras under år 1919, i hel pension 2,250 kronor och kvinnlig sådan lärare 1,875 kronor, under det att motsvarande belopp för dem som erhöilo avsked under år 1918, äro respektive 1,013 och 900 kronor. Skillnaden blir alltså 1,237 och 975 kronor. För lärare vid småskola m. fl. skulle, om det av oss framlagda reglementsförslaget vinner tillämpning, skillnaden bliva 938 för manlig och 788 kronor för kvinnlig lärare.

Det måste framstå såsom i hög grad obilligt, att exempelvis en manlig folkskollärare, som avgått omedelbart före den 1 januari 1919 skall uppbära en pension, vilken med nära 1,250 kronor understiger den, som tillkommer en sådan lärare, vilken pensioneras kort efter nämnda dag. Båda ha ju under sin tjänstetid utfört samma arbete och därunder uppburit i det hela taget samma avlöning. Ofta kan det bero på en ren tillfällighet, om läraren kommit att avgå före eller efter angivna dag.

Också hava vid olika tillfällen från under de senare åren pensionerade lärare framställning gjorts, att en blivande pensionsreglering måtte på något sätt få re-

troaktiv verkan, så att även de måtte få komma i åtnjutande av dess förmåner. Säkerligen har man, om något nu ej göras, att motse allt flera sådana framställningar, och det synes knappast vara möjligt att helt tillbakavisa dem.

Givetvis är det en fördel, om ifrågavarande spörsmål kunde ordnas i samband med pensionsregleringen i övrigt. Vi hava därför ansett oss böra föreslå, att bland övergångsstadgandena intages bestämmelse om att för åstadkommande av en sådan utjämning, som här avses pensioner med förhöjda belopp måtte utgå till lågt pensionerade lärare. Det synes oss rimligt, att en manlig folkskollärare, vilken pensionerats enligt de bestämmelser, som gällde före den vid 1918 års lagtima riksdag beslutade regleringen, i hel pension erhåller 1,800 kronor i stället för 1,013 kronor, alltså 450 kronor mindre än som utgår till manlig folkskollärare, som pensioneras enligt de nya bestämmelserna. Motsvarande skillnad har, såsom av det föregående framgår, förut varit 213 kronor. Det föreslagna beloppet, 1,800 kronor, hava vi tänkt oss som det maximum, till vilket pensionen genom tilläggs pension skulle kunna höjas.

Att höja pensionerna för alla redan pensionerade folkskollärare till nyssnämnda belopp synes oss icke böra ifrågasättas. Givetvis böra även för dem, som hava ännu lägre pension, tilläggs pensioner utgå, och dessa synes oss böra bestämmas till jämförelsevis högre belopp för dem, som hava de minsta pensionerna. Detta syfte bör enligt vår mening tillgodoses på samma sätt, som tillämpats i fråga om krigstidstilläggen under år 1917 och år 1918, d. v. s. därigenom att det fastställes dels ett fixt belopp, dels ett belopp, som står i bestämt förhållande till den förut åtnjutna pensionen. Denna anordning motsvarar också, vad som av oss föreslagits i fråga om familjepensioneringen.

Vi föreslå, att tillägget skall utgå med dels 300 kronor, dels ett belopp motsvarande hälften av den redan utgående pensionen. Detta överensstämmer nära med den ovan nämnda ökningen från 1,013 till 1,800 kronor. Tillämpas den sagda bestämmelsen på kvinnlig folkskollärare med hel pension enligt förut gällande bestämmelser eller 900 kronor, bleve den förhöjda pensionen 1,650 kronor. För lärare, som åtnjuter högsta nu utgående understöd från ålderdomsunderstödsanstalten, skulle den bliva 975 kronor.

Emellertid finnes ej så få lärare, vilka uppbära pensioner, som betydligt understiga de ovan angivna högsta beloppen av 1,013, 900 och 450 kronor. För dessa skulle i många fall pensionen även efter en höjning enligt den av oss föreslagna regeln bliva alltför låg. För att förekomma detta böra fortfarande som hittills fastställas vissa minimibelopp. I stället för de nu bestämda beloppen av 800 respektive 400 kronor föreslå vi 1,000 kronor och 600 kronor, alltså en höjning i båda fallen av 200 kronor.

Som förut angivits, hava tilläggsunderstöd förut utgått blott till dem, som styrkt sig vara i behövande omständigheter. Detta har nog i verkligheten icke betytt någon större begränsning av understödstagarnas antal. De personer, som det här gäller, befinna sig, på grund av den låga avlöning de under sin tjänstetid åtnjuter, nästan utan undantag i sådana ekonomiska omständigheter, att de äro i behov av det understöd, som kan komma i fråga. Att fortfarande bibehålla en sådan begränsning som den här angivna skulle uppenbarligen ej komma att stå i överensstämmelse med det avsedda syftet att åvägabringa allmän utjämning i pensionernas storlek. Vi hava därför föreslagit, att tillägg skulle utgå till alla de pensionstagare,

som med hänsyn till förutvarande pensioners storlek skulle kunna därav komma i åtnjutande. Vi vilja i detta sammanhang erinra därom, att krigstidstilläggen under år 1918 utgått utan någon föregående prövning av pensionstagarnas ekonomiska ställning. Genom en sådan anordning, som vi förorda, undviks också en tidsödande och dyrbar administration. Förut hava ansökningar fått ingivas varje år, och dessa hava måst prövas av olika myndigheter, varvid i många fall kompletterande upplysningar behövt inhämtas. Med vårt förslag skulle tilläggen utan vidare kunna utbetalas på samma sätt som pensionerna i övrigt.

Föredragande departementschefen, som uttalade sin anslutning till de av de sakkunniga sålunda och i övrigt framlagda förslagen om övergångsstadganden i fråga om tjänstepensioneringen, framhöll, att förslaget tydligen innebar en ganska genomgripande förbättring av tidigare beviljade pensioner samt anförde vidare:

'En reglering på detta område synes mig emellertid vara i hög grad påkallad. Den står också i full konsekvens med de av riksdagen redan vidtagna åtgärderna. Dessa hava tydligen haft till syfte dels att det ekonomiska stödet åt de gamla lärarna på deras ålderdom måtte åtminstone någorlunda kunna motsvara sitt ändamål, dels att alltför stor disproportion mellan nya och äldre pensioner måtte undvikas. Det är tydligen just dessa syften, som de sakkunniga med förevarande förslag velat tillgodose. Vad de föreslagna beloppen angår, finner jag dem vara väl avvägda med hänsyn såväl till de nya prisförhållanden på livsförnödenheter, man måste räkna med, som till de nya pensionernas storlek. Den av de sakkunniga för dessa belopp anförda motiveringen synes mig vara övertygande. Minimibelopp av 600 och 1,000 kronor kunna icke under nuvarande förhållanden anses vara för högt tilltagna, om de skola kunna motsvara sitt syfte, varför en höjning med 200 kronor av de nuvarande beloppen synes mig vara det minsta, som bör ifrågakomma. Och maximibeloppen — 1,800 kronor för manlig och 1,650 kronor för kvinnlig folkskollärare samt 975 kronor för småskollärare — bliva procentuellt räknat lägre i förhållande till de nya pensionerna än de förut garanterade beloppen av 800 och 400 kronor i förhållande till de pensionsbelopp, med vilka man haft att jämföra dem. En synnerligen stor fördel innebär anordningen, att understöden skola erhålla karaktär av förhöjda pensioner, som skola utgå utan förnyad ansökan. Redan nu pålägga de många ansökningarna, deras granskning och fullständigande med felande uppgifter myndigheterna ett synnerligen omfattande arbete. Tydligen skulle hädanefter ansökningarnas antal bliva betydligt större och därför påkalla en ännu mera tidsödande behandling, som uppenbarligen skulle åsamka statsverket avsevärda kostnader.'

Från riksdagens sida framställdes icke någon erinran mot förslaget i nu förevarande del; och i det den 31 december 1919 fastställda reglementet för anstalten har ifrågavarande övergångsstadgande följande lydelse:

För den, som före den 1 januari 1919 förklarats berättigad till pension från folkskollärarnas pensionsinrättning eller före den 1 januari 1920 till understöd från småskollärares m. fl. ålderdomsunderstödsanstalt, skall för tiden efter den 1 januari 1920 pensionen, respektive understödet höjas med ett belopp, som med 300 kronor överstiger hälften av pensionens eller understödets förutvarande belopp; dock att sålunda förhöjd pension icke må överstiga 1,800 kronor eller understiga 1,000 kronor och sålunda förhöjt understöd icke må understiga 600 kronor.»

Bihang till riksdagens protokoll 1921. 1 saml. 277 häft. (Nr 327.)

Sedan nu återgivna redogörelse lämnats, fortsätter promemorian:

»Vill man nu söka på statens pensionärer tillämpa liknande bestämmelser framträda därvid betydliga svårigheter. Under det att den grupp av pensionärer för vilken nämnda övergångsstadgande blivit gällande, var i stort sett fullt homogen — dessa pensionärens verksamhet under tjänstetiden har varit av ungefär samma beskaffenhet och deras pensioners belopp hava icke så synnerligen mycket skilt sig från varandra — har man däremot, när det gäller pensionerade f. d. statstjänare, att räkna med vitt skilda kategorier, från f. d. järnvägsbyggnadsarbetaren med pension vanligen till belopp av 300 kronor, men ibland lägre, ända upp till f. d. justitierådet med pension å 8,000 kronor. Då ett så lågt belopp som 200 kronor — fall förekomma, då pensionsbeloppet är ännu mindre, endast några få tiotal kronor — icke kan anses hava varit avsett att under normala förhållanden lämna vederbörande full försörjning, synes det med fog kunna ifrågasättas, huruvida anledning föreligger att med statsmedel bereda sådan förhöjning av pensionsbeloppet att detsamma under normala förhållanden innefattar helt underhåll för pensionären. Å det sålunda förhöjda beloppet skulle ju därjämte utgå vanligt dyrtidstillägg. Men även om man av billighetsskäl ville — oaktat de betydliga kostnader som därav skulle förändras — för dessa pensionärer med låga pensioner ordna i full överensstämmelse med vad som ägt rum i fråga om pensionerade folkskollärare, så torde likväl icke en sådan begränsning, som därvid stadgats, kunna anses vara på sin plats i fråga om statens pensionärer. Om man anser sig böra bereda någon pensionsförbättring, icke rimligen kunna uppställas. Någon begränsning synes emellertid vara nödvändig: det må förefalla föga tilltalande att i överensstämmelse med förenämnda övergångsstadgande höja en 200-kronorspension till 600 kronor, med rätt att å sistnämnda belopp åtnjuta dyrtidstillägg, men än mindre lämpligt måste det å andra sidan anses vara att öka en 8,000-kronorspension till 12,300 kronor oberäknat dyrtidstillägg. I alla händelser vill det synas, som om pension och förbättring icke böra få tillsammans överstiga visst belopp, t. ex. 6,000 kronor samt förbättringen icke i något fall utgå med högre belopp än förslagsvis 1,000 kronor.

Kostnaden för beredande av pensionsförbättring med sålunda angivna begränsningar har beräknats uppgå för år räknat till omkring 6,765,000 kronor förutom därå belöpande dyrtidstillägg.

Såsom ovan antytts har emellertid i åtskilliga av de ingivna framställningarna yrkats, att, allteftersom nya lönerogeringar genomfördes för i tjänst varande befattningshavare med påföljd att pensionen vid avgången i motsvarande mån höjes. Pensionerna för redan avgångna befattningshavare måtte höjas till belopp, vartill sådan reglering föranledde. Bortsett från förut angivna principiella betänkligheter mot en sådan anordning och även från den betydliga kostnad, som härigenom skulle drabba statsverket vid det förhållande att de nya pensionerna särskilt för den talrika lägre personalen bland statstjänarna genom vidtagna regleringar i många fall mer än fördubblats, kan gent emot en sådan anordning erinras, att en lönerogering ofta nog tillika innebär förändrad organisation och beredande av höjd levnadsstandard för en personalgrupp, utan att sådan höjning vidtagits över hela linjen, och att, även om staten ansett sig böra vidtaga en sådan höjning i fråga om denna särskilda personalgrupp, det ingalunda föreligger samma anledning att tillgodose denna personalgrupps redan pensionerade företrädare i tjänsten. En

reglering av pensionerna i överensstämmelse med berörda yrkande skulle därjämte föranleda en undersökning och prövning av varje särskilt fall, vilket skulle bliva i administrativt avseende synnerligen betungande och dyrbart.

Vad särskilt beträffar den av rullföringsområdesbefälhavare m. fl. gjorda framställningen vill det synas, som om den omständigheten, att de med åtnjutande av militärpension anställts mot arvode i extra befattning i statens tjänst, icke skäligen kan föranleda till någon särskild undantagsställning för dem i pensions-hänseende.

Att beräkna kostnaden för genomförande av en reglering av nu utgående pensioner i överensstämmelse med berörda yrkande, är synnerligen vanskligt, då härför i själva verket skulle erfordras en ingående undersökning icke blott av de nya staterna och därav föranledda pensionsökningar i förhållande till närmast föregående eller eventuellt en ännu tidigare stat utan även av sådana förhållanden, som exempelvis att den befattning, från vilken pensionär på sin tid avgick, icke längre har full motsvarighet i ny stat. Tages emellertid hänsyn därtill, att för den stora mängden av pensionärer, som under tjänstetiden tillhört lägre personalgrupper, pensionsbeloppen säkerligen skulle med tillämpning av en sådan reglering minst fördubblas, varemot för de jämförelsevis fåtaliga pensionärer, som under tjänstetiden tillhört högre personalgrupper, pensionen väl skulle i någon mån höjas men höjningen dock i allmänhet knappast överstiga 30 procent. synes man kunna våga en gissning att kostnaden snarare skulle överskjuta än understiga ett belopp av 8 miljoner kronor, oberäknat ökad kostnad för dyrtidstillägg.

Av det föregående lär framgå, att jag för min del icke anser mig kunna förorda, att någotdera av de båda hittills behandlade sätten för beredande av pensionsförbättring lägges till grund för fortsatt utredning i sådant avseende.

Med hänsyn till det avsevärda dyrtidstillägg, som numera enligt 1920 års riksdags beslut utgår till pensionerade f. d. befattningshavare i statens tjänst, vill det visserligen synas tveksamt, huruvida överhuvudtaget någon pensionsförbättring kan anses vara av behovet verkligen påkallad; och det synes kunna ifrågasättas, om icke de därom gjorda framställningarna tillkommit mindre av sådan anledning än på grund av en visserligen ganska förklarlig missbelåtenhet vid gjord jämförelse mellan äldre och nuvarande pensionsbelopp. Det är ju givet, att särskilt för dem, som avgått kort innan ny lönereglering börjat tillämpas, framstår det såsom obilligt, att de måste kvarstå vid sin pension medan deras kort därefter avgående kamrater i lika ställning erhålla en avsevärt högre pension; men det sålunda överklagade förhållandet synes knappast kunna helt undvikas.

Anses emellertid anledning föreligga att i någon mån tillmötesgå de gjorda framställningarna, torde det böra tagas i betraktande, huruvida icke på annat sätt än däri yrkats någon förbättring skulle kunna beredas statens pensionärer. De hava visserligen liksom i tjänst varande befattningshavare under de senare årens dyrtid kommit i åtnjutande av ett tillfälligt tillägg till pensionerna, avsett att i någon mån kompensera för den prisförhöjning, som inträtt efter den 1 augusti 1914. Befattningshavarna äga emellertid utöver dyrtidstillägget bekomma tillfällig löneförbättring, motsvarande för lägre personalgrupper omkring 25 procent av avlöningen och avsedd att kompensera för den prisförhöjning, som inträffat intill nyssnämnda tidpunkt; och i de löneregleringar, som nyligen genomförts för kommunikationsverkens personal, har detta tillägg inflytt i den ordinarie avlöningen: varjämte

en liknande anordning ligger till grund för 1902 års lönerogleringskommittés nyss avgivna förslag till reglering av avlöningen för befattningshavare vid statsdepartement och centrala ämbetsverk. Det kunde under sådana förhållanden synas ganska rimligt, att även pensionärerna erhöle ett tillägg till sina pensioner, motsvarande vad som i tillfällig löneförbättring tillkommit befattningshavarna. Detta tillägg synes lämpligen kunna utgå med 25 procent å pensionens belopp, dock att tillägget synes böra utgöra för år räknat minst 100 kronor och högst 1,000 kronor. Det torde böra tillkomma alla pensionerade f. d. befattningshavare utom dem, som åtnjuta pensionsförbättring enligt i sådant avseende för viss personal vid armén och marinen fastställda grunder (Svensk författningssamling 1919 nr 538 och 569) eller pensionerats enligt pensionsbestämmelser, som trätt i kraft efter utgången av juni månad 1920, då nya stadganden i sådant avseende för personal vid kommunikationsverken började tillämpas (Svensk författningssamling 1920 nr 254), eller hädanefter komme att utfärdas. En verkställd approximativ överslagsberäkning har givit vid handen, att kostnaderna för en sådan anordning skulle belöpa sig för ett år räknat till 3,085.000 kronor, vartill skulle komma därå belöpande dyrtidstillägg.»

Den i promemorian återopade jämförelsetabellen rörande till f. d. befattningshavare i statens tjänst vid olika tider utgående pensioner, inberäknat dyrtidstillägg, är av följande utseende:

Pensioner inberäknat dyrtidstillägg till f. d. befattningshavare i statens tjänst.

Pension	1917	1918	1919	1920		
				Icke familjeförsörjare	Familjeförsörjare	Familjeförsörjare med 5 barn
500.—	650.—	1.050.—	1,220.—	1,285.—	1,335.—	1,335.—
1,000.—	1,150.—	1.800.—	1,960.—	2,214.50	2,314.50	2,430.—
1,500.—	1,500.—	2,550.—	2,602.—	3,018.—	3,168.—	3,360.50
2,000.—	2,000.—	3,050.—	3,440.—	3,779.50	3,979.50	4,172.—
2,500.—	2,500.—	3,550.—	4,084.—	4,724.—	4,974.—	5,166.50
3,000.—	3,000.—	4,050.—	4,584.—	5,384.50	5,684.50	5,877.—
3,500.—	3,500.—	4,550.—	5,084.—	6,189.—	6,539.—	6,731.50
4,000.—	4,000.—	5,050.—	5,584.—	6,921.50	7,321.50	7,514.—
4,500.—	4,500.—	5,550.—	6,084.—	7,654.—	8,104.—	8,296.50
5,000.—	5,000.—	6,050.—	6,584.—	8,386.50	8,886.50	9,079.—
5,500.—	5,500.—	6,550.—	7,084.—	9,119.—	9,669.—	9,861.50
6,000.—	6,000.—	7,050.—	7,584.—	9,851.50	10,451.50	10,644.—

Departementets
chefen.

För min del kan jag icke finna annat än att frågan om åtgärder till förbättring av särskilt sådana f. d. statstjänares läge, vilka åtnjuta pensioner till allenast mycket låga belopp, är förtjänt av ett allvarligt övervägande. Av den i det föregående först återgivna tabellen fram-

går, att av de inalles 8,699 f. d. befattningshavare, som tabellen omfattar, icke mindre än 4,842 eller omkring 56 procent uppbyro pensioner om högst 1,000 kronor per år. Även om, såsom den senare tabellen utvisar, de sista årens bestämmelser om dyrtidstillägg medfört en betydande höjning av pensionsbeloppen, torde det dock ej kunna bestridas, att det ekonomiska läget för många av dessa pensionärer är så bekymmersamt, att ett kraftigare stöd från statens sida kan anses befogat. Uttalanden i sådan riktning hava ock flera gånger förekommit i riksdagen såväl tidigare som under nu församlade riksmöte.

Såsom den verkställda preliminära utredningen torde hava givit vid handen, möta emellertid stora betänkligheter av både principiell och statsfinansiell art mot en mer definitiv pensionsförbättring. För min del är jag därför ej beredd att i frågans nuvarande ovissa läge framställa förslag i nämnda syfte. En dylik reglering synes mig möjlig först efter en grundlig och allsidig utredning av alla de synpunkter, som här tarva beaktande. En sådan utredning torde med det snaraste böra igångsättas.

När jag sålunda ser mig nödsakad att tills vidare skjuta åsido frågan om en eventuell reglering av även de ekonomiskt sämst ställda f. d. statstjänarnes pensioner, har jag å andra sidan ej kunnat undgå att uppmärksamma, att om — i enlighet med mitt förut i dag framställda förslag — en beskärning av dyrtidstilläggen kommer till stånd för statens befattningshavare i allmänhet, och om denna beskärning göres tillämplig jämväl för f. d. statstjänstemän, följderna därav måste bliva en ytterligare försämring av pensionärernas ställning. Då berörda reduktion — förutom en allmän nedsättning av det för dyrtidstilläggets storlek bestämmande grundtalet — tillika avser en ytterligare minskning för icke-familjeförsörjare, skulle de förutvarande statstjänarna, vilka i stor omfattning torde falla under nämnda kategori, till och med särskilt hårt drabbas av de ändrade beräkningsgrunderna för dyrtidstilläggen.

Nu anförda omständighet synes mig påkalla, att frågan om grunderna för dyrtidstilläggens bestämmande, i vad f. d. befattningshavare angår, göres till föremål för särskilt övervägande. I första hand torde detta böra föranleda till att den beträffande i tjänst varande statstjänare föreslagna reduktionen för icke-familjeförsörjare får bortfalla, när det gäller pensionärer. Därutöver torde emellertid kunna ifrågasättas att för de sistnämndas del alltjämt bibehålla nuvarande regler för grundtalets bestämmande. För att förekomma en försämring av pensionärernas ställning anser jag mig böra förorda dessa båda modifikationerna.

Måhända skulle det ligga närmast till hands att tillämpa nu före-

slagna gynnsammare grunder för dyrtidstilläggen allenast för sådana pensionärer, vilkas pensioner i och för sig äro mycket låga, eller i varje fall endast för sådana pensionärer, som ej åtnjuta pensioner enligt på senare tid givna, för vederbörande förmånligare bestämmelser. Då det emellertid skulle leda till högst betydande praktiska svårigheter att något sånär rättvist genomföra en dylik åtskillnad, har jag, helst som den ifrågasatta anordningen är att betrakta såsom rent provisorisk, ansett, att den gynnsammare beräkningen tillsvidare bör komma samtliga f. d. befattningshavare till godo.

Då i kungörelsen den 30 juni 1920 med allmänna grunder för dyrtidstillägg åt f. d. befattningshavare i statens tjänst m. fl. pensionärer grundtalet bestämmes genom en hänvisning till stadgandet härom i den allmänna dyrtidstilläggsförfattningen, nödvändiggör mitt nu framställda förslag en ändrad avfattning av § 2 i förstnämnda kungörelse. I övrigt hava andra ändringar i samma kungörelse icke vidtagits än ett par mindre jämkningar i § 5 under 5:o) och 6:o). Praktiska skäl synas mig emellertid tala för att kungörelsen — liksom kungörelsen med allmänna grunder för dyrtidstillägg åt befattningshavare i statens tjänst — i sin helhet förnyas.

Kostnadsberäkningar.

Vid de beräkningar, vilka inom finansdepartementet verkställts rörande storleken av de belopp, som erfordras för finansiering av dyrtidstilläggen åt f. d. befattningshavare i statens tjänst m. fl. pensionärer enligt de av mig nu förordade grunderna, har — på enahanda sätt som vid beräkningarna beträffande dyrtidstilläggen till statstjänare — räknats med en genomsnittlig levnadskostnadsindex för det första halvåret 1921 av 260 och för det andra halvåret samma år av 240 eller sålunda för hela året av 250. Vad 1922 angår, så hava de belopp uträknats, som för finansiering av dyrtidstilläggen till f. d. statstjänare m. fl. skulle erfordras vid olika antagna indexställningar från 260 med jämna intervaller av 10 enheter ned till 200.

Då jag icke har för avsikt att för närvarande hemställa om något anslagsäskande, åtnöjer jag mig med att — under erinran, att enligt mitt förslag samma grunder, som nu gälla, skulle bliva tillämpliga jämväl efter den 1 juli 1921 — härmed framlägga resultatet av berörda ekonomiska kalkyler.

Beräknade dyrtidstillägg:	Miljoner kronor
År 1921 (levnadskostnadsindex i medeltal = 250)	18.40
År 1922 vid en levnadskostnadsindex av:	
260	19.68
250	18.40
240	17.12
230	15.84
220	14.56
210	13.28
200	12.00.

Departementschefen, statsrådet Beskow, föredrog härefter ett i enlighet med vad av honom förordats upprättat förslag till kungörelse med allmänna grunder för dyrtidstillägg åt f. d. befattningshavare i statens tjänst m. fl. pensionärer samt hemställde, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att godkänna berörda förslag.

*Departements-
chefens hem-
ställan.*

Till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan behagade Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten lämna bifall samt förordnade, att proposition i ämnet av den lydelse, bil. litt. . . . vid detta protokoll utvisar, skulle avlätas till riksdagen.

Ur protokollet:
Martin Philipson.